

رابطه ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با رغبت به ازدواج در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه

زهرا جهان بخشی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده دانشگاه علامه طباطبایی

سید محمد کلانتر کوشه

استادیار دانشگاه علامه طباطبایی

پذیرش مقاله: ۹۱/۶/۲۳

دریافت مقاله: ۹۱/۲/۱۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، تمایز یافتگی و رغبت به ازدواج در بین دانشجویان دختر و پسر انجام گرفت.

روش: روش پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه طباطبایی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بود. نمونه مورد بررسی ۱۲۰ دانشجو (۳۱ پسر و ۸۹ دختر) بودند. ابزار پژوهش «پرسشنامه طرح‌واره‌ها یانگ، ۱۹۹۱» و «پرسشنامه تمایز یافتگی» و «پرسشنامه رغبت به ازدواج» بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t گروه‌های مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام انجام شد.

یافته‌ها: نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیر دیگر جهت مندی توانست بازخورد به ازدواج را تبیین کند. همچنین متغیرهای دیگر جهت مندی و بریدگی و طرد توانستند در دوگام آمادگی و تمایل به ازدواج را تبیین کنند. نگرش به پیامدهای ازدواج به وسیله بریدگی و طرد و محدودیت‌های مختل تبیین شد. موانع ازدواج به وسیله خودگردانی مختل تبیین شد. خودگردانی مختل و دیگر جهت مندی نیز توانستند در دوگام رغبت به ازدواج را تبیین کنند. بازخورد به ازدواج به وسیله واکنش پذیری عاطفی و گریز عاطفی تبیین گردید. آمادگی و تمایل به ازدواج به وسیله متغیرهای جایگاه من و گریز عاطفی تبیین شد. موانع ازدواج و رغبت به ازدواج به وسیله متغیر جایگاه من تبیین گردید.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش، نقش طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی را در پیش بینی رغبت به ازدواج در دانشجویان مورد تأیید قرار داد به طوری که این یافته‌ها را می‌توان در مداخلات بالینی مرتبط با ازدواج و خانواده مورد استفاده قرار داد.

کلید واژه‌ها: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، تمایز یافتگی، رغبت به ازدواج، دانشجویان دختر و پسر.

^۱ . pooneh1621stu@gmail.com

مقدمه

ازدواج یک نهاد اجتماعی و حقوقی مهم می‌باشد که از طریق فراهم کردن مجموعه خاصی از حقوق، امتیازات، تعهدات، مسئولیت‌ها و انتظارات جدید، از روابط زناشویی پایدار حمایت می‌کند. بی شک چنین حمایت‌هایی موجب بقاء و تداوم نهاد خانواده و ساختار اجتماعی می‌شود. در قرآن کریم نیز ازدواج و تحقق ارتباط میان دو جنس را از نشانه‌های الهی دانسته بگونه‌ای که آرامش را برای هر دو فرد به ارمغان می‌آورد (روم، ۲۱). ازدواج یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی، فرهنگی و زیستی است که هم متأثر از تحولات جامعه و هم تأثیرگذار بر آن است (صادقی، قدسی و افشار کهن، ۱۳۸۶). بر طبق شواهد در دسترس بیش از ۹۰ درصد از جمعیت جوامع گوناگون به طور متوسط حداقل یکبار در طول زندگی خود ازدواج می‌کنند (نوابی نژاد، ۱۳۸۳).

ازدواج دارای اهداف متعددی است که از جمله مهم‌ترین هدف‌های ازدواج می‌توان به آرامش و آسایش، تأمین نیازهای جنسی، بقای نسل، تکمیل و تکامل فردی و اجتماعی، سلامت و امنیت فردی و اجتماعی و سرانجام تأمین نیازهای روانی - اجتماعی در فرد رانام برد (زیدی و شورایدی^۱، ۲۰۰۲). ازدواج در مقایسه با سایر ارتباطات انسانی دامنه‌ای وسیع و گسترده‌تر دارد و دارای ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی، روانی و اجتماعی است (نوابی نژاد، ۱۳۸۳). در این خصوص، طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۲ به عنوان عوامل عاطفی و روانی می‌توانند در رابطه با ازدواج و یا رغبت به ازدواج مورد بررسی قرار گیرند. یانگ^۳ طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را با وام‌گیری از دیدگاه پیازه^۴ و متعاقب نظریه‌های شناختی^۵ مطرح کرد. یانگ (۱۹۹۴) معتقد است این طرح‌واره‌ها که وی از آنها به عنوان «ساختار، قالب یا چارچوب» یاد می‌کند؛ ساختارهای پایدار و با دوامی هستند که به مثابه عدسی‌هایی بر ادراک فرد از جهان، خود و دیگران اثر می‌گذارند. این طرحواره‌ها در طی تجارب کودکی شکل گرفته و پاسخ فرد به رخداد‌های محیطی را کنترل می‌کنند (یانگ، ۱۹۹۸).

انواع طرحواره‌های ناسازگار اولیه و حوزه‌های مربوطه: یانگ، کلسکو و ویشار (به نقل

از حمید پور و اندوز، ۱۳۸۶)، هیجده طرحواره ناسازگار اولیه را بیان می‌کنند که این طرحواره‌ها را بر حسب پنج نیاز ارضاء نشده و، در پنج حوزه طبقه بندی می‌کنند. پنج حوزه و طرحواره ناسازگار اولیه مربوط به هر حوزه به شرح زیر هستند:

حوزه اول: بریدگی^۶ و طرد^۱: هنگامی که کودکان محیط امنی همراه با عشق، توجه، احترام،

پذیرش نداشته باشند، مستعد این طرح‌واره‌ها می‌شوند. پنج طرحواره در این حوزه قرار دارند که عبارتند از:

1 Zaidi & Shuraydi

2 Early maladaptive schema

3 Young

4 Piaget

5 Cognitive therapy

6 Disconnection

۱- رهانشدگی^۲ بی‌اعتمادی/ بدرفتاری^۳ - محرومیت هیجانی^۴ - نقص/ بی‌مهری^۵ - انزوای اجتماعی/ بیگانگی^۶

حوزه دوم: خودگردانی و عملکرد مختل^۷: افراد این حوزه، توانایی برای جداشدن از خانواده و عملکرد مستقل را ندارند. این توانایی در مقایسه با همسالان سنجیده می‌شود. طرحواره های این حوزه، معمولاً در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که اعتماد به نفس کودک را کاهش می‌دهند، گرفتارند و یا بیش از حد از کودک محافظت می‌کنند. چهار طرح واره مربوط به این حوزه عبارتند از: ۱- وابستگی/ بی‌کفایتی عملی^۸ - آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری^۹ - ۳ - گرفتاری^{۱۰} - ۴ - شکست در پیشرفت^{۱۱}

حوزه سوم: محدودیت‌های مختل: افرادی که طرحواره هایشان در این حوزه قرار دارد، محدودیت‌های درونی آن‌ها در خصوص احترام متقابل و خویشتن داری به اندازه کافی رشد نکرده است. این افراد اغلب خودخواه، لوس، بی مسئولیت یا خودشیفته به نظر می‌رسند. طرح واره های این حوزه در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که سهل انگاری افراطی، سردرگمی و یا حس برتری جویی در مقابل همکاری متقابل، هدف گزینی، مسئولیت پذیری وجه مشخصه آنها است. دو طرح‌واره در این حوزه قرار می‌گیرد که عبارتند از: ۱- استحقاق/ بزرگ‌منشی^{۱۲}، ۲- خویشتن‌داری و خودانضباطی ناکافی^{۱۳}

حوزه چهارم: دیگر جهت مندی^{۱۴}: فردی که طرحواره هایشان در این حوزه قرار می‌گیرد، تمرکز افراطی بر تمایلات، احساسات و پاسخ‌های دیگران دارند به گونه ایی که نیازهای خودشان را نادیده می‌گیرند. این کار به منظور دریافت عشق و پذیرش، تداوم ارتباط با دیگران یا اجتناب از انتقام و تلافی صورت می‌گیرد. سه طرحواره در این حوزه شکل می‌گیرد که عبارتند از: ۱- اطاعت^{۱۵}، -ایشار،^{۱۶} - تأییدجویی/ جلب توجه^{۱۶}

1. Rejection
2. Abandonment
3. Mistrust/abuse
4. Emotional deprivation
5. Defectiveness/unlovability
6. Social isolation/ alienation
7. Impaired autonomy and performance
8. Vulnerability to harm or illness
9. Vulnerability to harm or illness
10. Enmeshment
11. Failure to achieve
12. Entitlement/ superiority
13. Insufficient self- concipline
14. Other- Directedness
15. Subjugation
16. Admiration/ recognition- seeking

حوزه پنجم: گوش به زنگی بیش از حد و بازداری^۱: افرادی که طرح واره هایشان در

این حوزه قرار می‌گیرد، احساسات و تکانه‌های خودانگیخته را واپس زنی می‌کنند، اغلب تلاش می‌کنند تا بتوانند طبق قواعد انعطاف ناپذیر و درونی شده خود، عمل کنند، حتی به قیمت از دست دادن خوشحالی، ابراز عقیده، آرامش خاطر، روابط صمیمی یا سلامتی. این طرح واره‌ها در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که بر عملکرد عالی، بی نقص‌گرایی، وظیفه‌شناسی، پنهان سازی هیجان‌ها و اجتناب از اشتباه تأکید می‌شود. چهار طرحواره در این حوزه شکل می‌گیرد که عبارتند از: ۱- نگرانی/ بدبینی^۲، ۲- بازداری هیجانی^۳، ۳- معیارهای سرسختانه^۴، ۴- خود تنبیهی^۵

پژوهش‌های متعددی رابطه بین متغیرهای مرتبط با طرح واره‌های ناسازگار و رغبت به ازدواج و حوزه‌های مرتبط به ازدواج را مورد بررسی و تأیید قرار داده‌اند. برای مثال خسروی، سیف و عالی شهر (۱۳۸۶) در پژوهشی به بررسی رابطه بین نوع فرایند طرح واره ای و نگرش به ازدواج پرداختند و نشان دادند که تفاوت معناداری در نگرش به ازدواج در افرادی که به فرایند جبران طرحواره گرایش دارند، در مقایسه با آن‌ها که به فرایند تداوم طرح واره متمایل هستند وجود دارد. این تفاوت در خصوص طرح واره‌های ره‌اشدگی، شکست، وابستگی، خودتحوّل نیافته، ایثار و اطاعت تأیید شد. اپشتاین، لیسون، هالستین و هوه^۶ (۱۹۹۲) در پژوهشی نشان داد که عناصر شناختی به ویژه طرح واره‌های «معیارسخت گیرانه»، «ایثار» عمیق‌ترین عنصر شناختی پیش بینی‌کننده سازگاری و عدم سازگاری در زوجین هستند.

کلیفتون^۷ (۱۹۹۵) در پژوهشی نشان داد که بین طرح واره‌های ناسازگار اولیه «شکست» با اعتماد اعتماد و قابل پیش بینی بودن شریک زندگی و همچنین بین طرح واره ناسازگار «محرومیت هیجانی» و «نقص» با نزدیکی، اعتماد و صمیمیت زوجین رابطه منفی وجود دارد. فریمن (۱۹۹۸) در پژوهشی نشان داد که بین طرح واره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری بین فردی و رضایت زناشویی همبستگی منفی معنادار وجود دارد و بین طرح واره‌های ناسازگار اولیه و تفسیر مشکلات همبستگی معنادار مثبت وجود دارد. نیز، پژوهش او نشان داد، بین زنان و مردان از لحاظ طرح واره‌های ناسازگار اولیه تفاوت معنادار وجود دارد بدین معنی که زنان نمرات بیشتری از مردان در سازه‌های کناره‌گیری اجتماعی، گرفتاری و محرومیت هیجانی به دست می‌آوردند. در پژوهشی که توسط ویلبورن^۸ و همکاران (۲۰۰۲) در بین ۱۹۶ نفر انجام شد، مشخص گردید که طرح واره‌های ناسازگار اولیه پیش بین قدرتمندی برای بدبینی^۹، معیار سرسختانه^۱ و اضطراب در بین

1. Over vigilance/ Inhibition

2. Pessimism/ Worry

3. Emotional inhibition

4. Unrelenting standards

5. Self-punitiveness

6. Epstein, Lipson, Holstein & Huh

7. Clifton

8. Welburn

9. Pessimism

زوجین می‌باشد. استلیز^۲ (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان داد، طرح واره ناسازگار اولیه^۱ «محرومیت هیجانی» و «نقص» پیش بینی کننده روابط صمیمی و عاشقانه کمتر در زوجین می‌باشد.

از متغیرهای دیگری که بر رغبت از ازدواج می‌تواند مؤثر باشد، تمایز یافتگی^۳ است. تمایز یافتگی خود به توانایی فرد در تفکیک فرایندهای عقلی و احساسی خویش از دیگران اشاره دارد (اسکورن و دندی^۴، ۲۰۰۴). افراد تمایز یافته تعریف مشخصی از خود و عقایدشان دارند، می‌توانند جهت خویش را در زندگی انتخاب کنند و در موقعیت‌های شدیداً عاطفی که در بسیاری از افراد منجر به بروز رفتارهای غیر ارادی و گرفتن تصمیمات آسیب‌زا می‌شود، کنترل خود را از دست ندهند و با گرفتن عقل و منطق تصمیم‌گیری کنند. این افراد به هیجان‌ناخود آگاهی دارند و قادر به سنجش متفکرانه موقعیت هستند. این افراد توانایی رشد خود متمایزی را در روابط صمیمی دارند و می‌توانند در روابط بین فردی، آرامش و راحتی خود را حفظ کنند. از سوی دیگر افرادی که دارای سطوح پایینی از تمایز یافتگی هستند، به خاطر کسب رضایت دیگران رفتار و عقاید خود را تغییر می‌دهند و هیجان‌ناخود تأثیر پذیری از محیط در آن‌ها غالب است و اضطراب مزمن بالایی را تجربه می‌کنند و آن‌ها را در روابطشان نیز وارد می‌کنند (بوئن^۵، ۱۹۷۸). افراد کمتر تمایز یافته، بیشتر انرژی‌شان را متوجه تجربه کردن و شدت بخشیدن به احساساتشان می‌سازند. آن‌ها در یک دنیای عاطفی به دام افتاده‌اند و در روابط نزدیکشان بیش از اندازه درگیر یا آمیخته با دیگران هستند و به جای مطرح کردن ارزش‌ها و عقاید حقیقی خویش «خود کاذب»^۶ خویش را بروز می‌دهند (مورداک و کر، ۲۰۰۴).

به نظر می‌رسد که نوع و میزان تمایز یافتگی بر رغبت تأثیر دارد، کر و بوون^۷ (۱۹۸۸) در مطالعات تجربی خود نشان دادند که استقلال در سازه‌هایی از قبیل خود تمایز یافتگی با دیدگاه خوشبینانه^۸ و رفاه روانی^۹ زوج در ارتباط هستند. اسکورن و دندی^{۱۰} (۲۰۰۴) در پژوهشی نشان دادند که سطح بالایی خود تمایز یافتگی، پیش بینی کننده سطح بالاتر کنترل موفق و سازگاری زناشویی بالاتر است. اسکورن و فریدلندر^{۱۱} (۱۹۸۸) در پژوهشی نشان دادند، افرادی که خود تمایز یافتگی بالاتری دارند، به گونه‌ای چشمگیر در پیوند زناشویی رضایت بیشتری تجربه می‌کنند. اسکورن (۲۰۰۰) در پژوهشی نشان داد که ابعاد خود تمایز یافتگی پیش بینی کننده اختلاف زناشویی است.

1. Hyper criticalness

2. Stiles

3. Self - differentiation

4. Skowron & Dendy

5. Bowen

6. Pseudo self

7. Kerr & Bowen

8. Optimistic

9. Mental well-being

10. Skowron & Dendy

11. Skowron, & Friedlander

از آنجا که تصمیم به ازدواج از مهم‌ترین تصمیم‌ها و ازدواج نیز از ضروریات زندگی انسان به شمار می‌رود (جیب پورگنابی و غفاری، ۱۳۹۰)، لذا بررسی عوامل مؤثر بر رغبت به ازدواج ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مقدمات یاد شده طرح واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی از متغیرهای عاطفی و روانی مهمی هستند که احتمال آن می‌رود که با رغبت به ازدواج جوانان ارتباطی داشته باشند. بر این اساس پژوهش حاضر با بهره‌گیری از چهار چوب نظری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ارائه شده از سوی یانگ (۱۹۹۸) و همچنین نظریه نظام‌های خانواده بوئن، به بررسی میزان پیش‌بینی پذیری رغبت به ازدواج از روی مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی در بین دانشجویان دختر و پسر پرداخته است. بنابراین این سوالات پژوهش حاضر عبارتند از:

رابطه‌ی ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه (قطع ارتباط و طرد، عملکرد و خودگردانی مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری) و ابعاد تمایز یافتگی (واکنش پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی عاطفی با دیگران) با رغبت به ازدواج و مؤلفه‌های آن (بازخورد نسبت به ازدواج، آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج و موانع ازدواج) چگونه است؟

هر یک از ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد تمایز یافتگی به چه میزان رغبت به ازدواج و مؤلفه‌های آن (بازخورد نسبت به ازدواج، آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج و موانع ازدواج) را تبیین می‌کنند؟

آیا بین دانشجویان دختر و پسر در رغبت به ازدواج و مؤلفه‌های آن (بازخورد نسبت به ازدواج، آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج و موانع ازدواج) تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: پژوهش حاضر در چارچوب یک طرح غیرآزمایشی از نوع همبستگی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه‌ی دانشجویان دانشکده‌های مختلف دانشگاه علامه طباطبایی در سال تحصیلی ۱۳۹۰ بودند. تعداد نمونه مورد نظر شامل ۲۰۰ دانشجوی دختر و پسر در دانشکده علوم انسانی دانشگاه علامه بود که در حدود ۸۰ پرسش‌نامه به علت تعداد زیاد سئوالات معیوب و ناقص پاسخ داده شده بودند. تعداد ۱۲۰ دانشجو (۳۱ پسر و ۸۹ دختر) به طور کامل به تمام سئوالات پاسخ داده بودند. میانگین سن دانشجویان دختر ۲۳/۳۵ سال و میانگین سن دانشجویان پسر ۲۱/۸۳ سال بود. ۷۷/۵ درصد آزمودنی‌ها دانشجوی مقطع لیسانس و ۲۲/۵ درصد دانشجویان مقطع فوق لیسانس بودند. لازم به ذکر است که پیش از تکمیل پرسشنامه‌های مورد نظر توسط آزمودنی‌ها، توضیحاتی در زمینه هدف پژوهش و شیوه تکمیل مقیاس‌های استفاده شده توسط پژوهشگران، برای آزمودنی‌ها ارائه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون^۱، رگرسیون گام به گام^۲ و آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شد.

۱. Pearson correlation

۲. Stepwise regression

ابزار

۱. فرم کوتاه پرسشنامه طرح وارده^۱ (SQ-SF): این پرسشنامه توسط یانگ (۱۹۹۰) ساخته شد. پرسشنامه خود - گزارشی طرح وارده های ناسازگار اولیه، دارای ۹۰ ماده است که ۱۸ حیطه از طرح وارده های ناسازگار اولیه از قبیل محرومیت هیجانی، رهاشدگی / بی ثباتی، بی اعتمادی / بد رفتاری، انزوای اجتماعی / بیگانگی، نقص / بی مهری (بی عشقی) شکست در پیشرفت، وابستگی / بی کفایتی عملی، آسیب پذیری نسبت به ضرر و بیماری، گرفتاری، اطاعت، ایثار (فداکاری)، بازداری هیجانی، معیارهای سختگیرانه، استحقاق داشتن / برتری داشتن، خویشتن داری / خود انضباطی ناکافی، تحسین / جلب توجه، نگرانی / بدبینی، خود-تنبیهی را اندازه می‌گیرد. هر آیتم به وسیله مقیاس درجه بندی ۶ تایی نمره گذاری می‌شود (۱=کاملاً در مورد من نادرست است. ۲= تقریباً در مورد من نادرست است. ۳= مقداری درست است تا اینکه غلط باشد. ۴= اندکی در مورد من درست است. ۵= تقریباً در مورد من درست است. ۶= کاملاً در مورد من درست است). بنابراین نمره های این پرسشنامه با جمع نمرات ماده های هر مقیاس به دست می‌آید. به عبارت دیگر هر مقیاس دارای ۵ ماده است که نوع طرح وارده ناسازگار اولیه را اندازه می‌گیرد. کمینه و بیشینه نمره های اندازه گیری طرح وارده های ناسازگار اولیه بین ۱ تا ۶ می‌باشد، که نمره بالا حاکی از میزان بالای طرح وارده های ناسازگار اولیه در آزمودنی‌ها است. در ایران علاوه بر هنجاریابی فرم کوتاه ویرایش اول (فرم ۷۵ سوالی) توسط آهی و بشارت (۱۳۸۶)، فرم جدید ویرایش سوم (فرم کوتاه ۹۰ سوالی) که در این تحقیق استفاده شده، توسط یوسفی، اعتمادی، بهرامی و همکاران (۱۳۸۷) روایی^۲ و اعتبار^۳ پرسشنامه طرح وارده های ناسازگار اولیه بر روی یک نمونه ۵۷۹ نفری در دو مرحله (مرحله اول ۳۹۴ و مرحله دوم ۱۸۵) بررسی شد. در این بررسی اعتبار پرسشنامه طرح وارده های ناسازگار اولیه با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و دو نیمه کردن در کل نمونه به ترتیب (۰/۹۱ و ۰/۸۶)، در دختران (۰/۸۷ و ۰/۸۴) و در پسران (۰/۸۴ و ۰/۸۱) بود (یوسفی، اعتمادی، بهرامی و همکاران، ۱۳۸۷).

۲. پرسشنامه تمایز یافتگی^۴ (DSI): این پرسشنامه که توسط اسکورون^۵ (۲۰۰۰) ساخته شده است، ابزاری ۴۶ سوالی است که به منظور سنجش میزان تمایز یافتگی افراد به کار می‌رود و از چهار خرده مقیاس شامل: «واکنش پذیری عاطفی»، «جایگاه من^۶»، «گریز عاطفی^۷» و «هم آمیختگی عاطفی با دیگران^۸» تشکیل شده است. هر پرسش بر یک مقیاس ۶ درجه‌ای نمره گذاری می‌شود. روایی^۹ این

1. Schema questionnaire

2. Validity

3. Reliability

4. Differentiation of self inventory

5. Skowron

6. Emotional Cutoff (EC)

7. I-Position (I-P)

8. Emotional reactivity (ER)

9. Fusion with Others

پرسشنامه مورد تأیید متخصصان بوده و در پژوهش‌های اسکورن (۲۰۰۰)، اسکورن و اسمیت (۲۰۰۳) تأیید شده است. در پژوهش اسکورن و اسمیت (۲۰۰۳) پایایی^۲ کل آزمون با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و پایایی خرده مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی عاطفی با دیگران به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۶، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ محاسبه گردید. در ایران نیز اسکیان (۱۳۸۴) پایایی کل آزمون را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ و پایایی خرده مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی عاطفی با دیگران برارود کرده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۶۹ و برای خرده مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی عاطفی با دیگران به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۶۴، ۰/۶۱، ۰/۷۵ محاسبه گردید.

۳. پرسشنامه رغبت به ازدواج: این پرسشنامه توسط حیدری، مظاهری و پور اعتماد (۱۳۸۲) ساخته شده است و دارای ۲۴ سوال شامل ۲۳ سوال ۵ گزینه ای و یک سؤال اضافی برای سن طلایی ازدواج است. این پرسشنامه بر روی ۷۷۹ نفر اجرا گردیده و با استفاده از تحلیل عوامل و با روش چرخشی از نوع واریماکس، ۴ عامل برای آن مشخص شد که این عوامل همگی از مقدار ویژه بالاتر از ۱ بر خوردار بودند. این ۴ عامل عبارتند از: ۱- بازخورد نسبت به ازدواج، ۲- آمادگی و تمایل برای ازدواج، ۳- نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج و ۴- موانع ازدواج. روایی محتوای آن توسط متخصصان تایید شده و اعتبار آن از طریق باز آزمایشی (۲=۰/۷۷) و همسانی درونی آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه گردیده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۷۵ محاسبه گردید.

جدول ۱. ضرایب همبستگی مؤلفه‌های طرح واره‌های ناسازگار اولیه، تمایز یافتگی و رغبت به ازدواج

شخص	یافتگی	تجزیل‌شده	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱. قطع ارتباط و طرد	۵۶/۰۸	۱۷/۵۵	۱													
۲. خودگردانی	۳۳/۳۵	۱۶/۲۰	۰/۱۶۳ ^{***}	۱												
مخل																
۳. محدودیت‌های	۲۹/۴۲	۶/۸۲	۰/۱۶۱ ^{***}	۰/۵۱۲ ^{***}	۱											
مخل																
۱. دیگر جهت	۳۳/۶۵	۱۰/۶۸	۰/۵۳۹ ^{***}	۰/۵۵۷ ^{***}	۰/۵۵۷ ^{***}	۱										
مندی																
شکوهش به زندگی	۵۵/۱۱	۱۲/۰۴	۰/۶۲۷ ^{***}	۰/۶۶۶ ^{***}	۰/۵۵۵ ^{***}	۰/۶۲۰ ^{***}	۱									
پیش ازند																
عز و انتقادی	۳۳/۰۶	۹/۱۶	۰/۳۰۸ ^{***}	۰/۳۲۷ ^{***}	۰/۴۱۳ ^{***}	۰/۳۳۳ ^{***}	۰/۲۸۱ ^{***}	۱								
عاطفی																
۷. چابک‌من	۳۷/۵۵	۸/۳۱	۰/۳۷۷ ^{***}	۰/۳۳۱ ^{***}	۰/۴۸۸	۰/۴۹۵	۰/۱۶۳	۰/۰۸۷	۱							
۸. زیر عاقلی	۹/۸۸	۴/۰۸	۰/۳۵۵ ^{***}	۰/۴۶۱	۰/۲۸۱ ^{***}	۰/۴۱۱ ^{***}	۰/۳۷۷ ^{***}	۰/۳۷۲ ^{***}	۰/۱۶۲	۱						
۹. ایستگی عاطفی	۱۰/۰۴	۳۵/۱۶	۰/۳۳۳ ^{***}	۰/۴۵۵ ^{***}	۰/۳۳۹ ^{***}	۰/۴۳۷ ^{***}	۰/۲۸۳ ^{***}	۰/۶۲۳ ^{***}	۰/۳۳۳ ^{***}	۰/۳۳۳ ^{***}	۱					
۱۰. بازگرد نیست	۱۶/۶۷	۲/۰۶	۰/۰۶۵	۰/۰۰۱	۰/۰۷۲	۰/۱۹۵ ^{***}	۰/۰۰۹	۰/۳۳۶ ^{***}	۰/۰۸۷	۰/۰۳۳	۰/۰۳۳	۱				
به ازدواج																
۱۱. تمایل به ازدواج	۳۰/۸۰	۳/۵۶	۰/۳۳۳ ^{***}	۰/۲۱۹ ^{***}	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷	۰/۰۳۳ ^{***}	۱			
به																
۱۲. نگرش به	۶/۶۲	۱۸/۰۷	۰/۰۴۰ ^{***}	۰/۰۸۵ ^{***}	۰/۰۲۹	۰/۳۷۶ ^{***}	۰/۰۶۷	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۱		
پیشاهای ازدواج																
۱۳. معارج ازدواج	۷/۷۱	۲/۰۹	۰/۳۳۰ ^{***}	۰/۲۴۵ ^{***}	۰/۰۳۹	۰/۲۰۵ ^{***}	۰/۰۳۵ ^{***}	۰/۰۶۰	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۰/۰۳۳ ^{***}	۱	
۱۴. نمره کلی رغبت	۶۳/۱۷	۱/۱۶۰	۰/۳۳۷ ^{***}	۰/۴۵۵ ^{***}	۰/۰۴۹	۰/۰۶۸	۰/۰۳۹	۰/۰۶۵	۰/۰۳۹ ^{***}	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۱
به ازدواج																

N=۱۲۰. *P<۰/۰۵. **P<۰/۰۰۱

نتایج آزمون همبستگی در جدول ۱ نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای قطع ارتباط و طرد، خودگردانی مختل با ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین قطع ارتباط و طرد و باز خورد به ازدواج و همچنین بین دیگر جهت مندی و موانع ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین گوش به زنگی بیش از حد و موانع ازدواج نیز همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین واکنش پذیری عاطفی و آمیختگی عاطفی با دیگران، از مؤلفه‌های تمایز یافتگی و باز خورد به ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بدین معنا که هرچه نمره ابعاد طرح واره‌های ناسازگار اولیه بالا باشد نگرش منفی‌تری نسبت به رغبت به ازدواج وجود خواهد داشت. بین جایگاه من از مؤلفه‌های تمایز یافتگی و نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج و نمره کلی رغبت به ازدواج همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. این نیز بدین معنا است که افراد تمایز یافته رغبت بیشتری به ازدواج دارند.

جدول ۲. خلاصه مدل رگرسیون گام به گام طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر رغبت به ازدواج

P	T	β	SE	B	R ²	R	P	F	MS	DF	SS	شاخص	مدل	متغیر ملاک
۰/۰۳۳	-۲/۸۱۶	-۰/۱۹۵	۰/۰۳۵	-۰/۰۷۵	۰/۱۹۵	۰/۰۳۸	۰/۰۳۳	۴/۶۶	۷۶/۱۲	۱	۷۶/۱۲	رگرسیون	۱	دیگر جهت مندی
									۱۶/۳۰	۱۸	۱۹۳۳/۲	باقیمانده		بازخورد نسبت به ازدواج
۰/۰۰۲	۳/۱۲	۰/۳۷۶	۰/۰۵۵	۰/۱۷۱	۰/۰۶۹	۰/۰۷۶	۰/۰۰۲	۹/۸۵	۳۹۰/۳۱	۱	۳۹۰/۳۱	رگرسیون	۱	دیگر جهت مندی
									۴۰/۹۰	۱۸	۴۸۲۷/۱۰	باقیمانده		آمادگی و
۰/۰۰۰	-۵/۱۴	-۰/۴۸۸	۰/۰۳۵	-۰/۱۸۰	۰/۳۳۴	۰/۴۹۷	۰/۰۰۰	۱۹/۱۶	۶۴۴/۹۴	۲	۱۲۸۰/۸۸	رگرسیون	۲	تعالیل به ازدواج
									۳۲/۶۴	۱۱۷	۳۳۶۲/۳۳	باقیمانده		
۰/۰۰۰	-۲/۴۹	-۰/۲۲۳	۰/۰۲۰	-۰/۰۴۹	۰/۰۵۰	۰/۲۲۳	۰/۰۱۴	۶/۱۹	۹۲/۳۶	۱	۹۲/۳۶	رگرسیون	۱	بردیگی و طرد
									۱۵/۰۶	۱۱۸	۱۷۱۱/۲۲	باقیمانده		
۰/۰۰۶	۲/۷۷	۰/۳۱۱	۰/۰۶۵	۰/۱۸۱	۰/۱۰۹	۰/۳۳۰	۰/۰۰۱	۷/۱۳	۱۰۰/۱۶	۲	۲۰۲۲۵	رگرسیون	۲	نگرش به پیامدهای ازدواج
									۱۲/۲۵	۱۱۷	۱۶۶۷/۵۴	باقیمانده		
۰/۰۰۶	-۲/۷۹	-۰/۳۲۹	۰/۰۱۲	-۰/۰۳۲	۰/۰۶۲	۰/۳۲۹	۰/۰۰۶	۷/۸۲	۳۷/۶۰	۱	۳۷/۶۰	رگرسیون	۱	موانع ازدواج
									۴/۱۶	۱۱۸	۴۹۱۷/۶	باقیمانده		
۰/۰۰۴	-۲/۹۱	-۰/۲۵۹	۰/۰۶۴	-۰/۱۸۵	۰/۰۶۷	۰/۲۵۹	۰/۰۰۴	۸/۶۶	۱۰۰۷/۴۳	۱	۱۰۰۷/۴۳	رگرسیون	۱	خودگرانی مختل
									۱۲/۶۳	۱۱۸	۱۹۴۴/۸	باقیمانده		
۰/۰۰۹	۲/۶۵	۰/۲۶۷	۰/۰۰۹	۰/۰۳۹	۰/۱۲۰	۰/۳۶۶	۰/۰۰۱	۷/۹۸	۹۶/۲۰	۲	۱۹۲۲/۴۱	رگرسیون	۲	نمره کلی رغبت به ازدواج
									۱۲۰/۴۵	۱۱۷	۱۴۰۹۲/۹	باقیمانده		

با توجه به معنا دار بودن ضریب همبستگی ابعاد طرحواره های ناسازگار اولیه و رغبت به ازدواج می‌توان از رگرسیون گام به گام استفاده کرد. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که متغیر دیگر جهت مندی توانست بازخورد به ازدواج را پیش بینی کنند، به طوری که ۱۹ درصد واریانس مربوط به بازخورد به ازدواج به وسیله متغیر دیگر جهت مندی تبیین می‌شود. متغیرهای دیگر جهت مندی و بریدگی و طرد توانستند در دوگام آمادگی و تمایل به ازدواج را پیش بینی کنند و ۲۳ درصد واریانس مربوط به آمادگی و تمایل به ازدواج به وسیله این دو متغیر تبیین می‌شود. متغیرهای بریدگی و طرد و محدودیت‌های مختل توانستند در دوگام نگرش به پیامدهای ازدواج را پیش بینی کنند و ۱۹٪ درصد واریانس مربوط به نگرش به پیامدهای ازدواج به وسیله متغیرهای بریدگی و طرد و محدودیت‌های مختل تبیین می‌شود. همچنین نتایج ضریب رگرسیون نشان داد که خودگردانی مختل توانستند موانع ازدواج را پیش بینی کنند و ۶۲٪ درصد واریانس مربوط به متغیر موانع ازدواج به وسیله خودگردانی مختل تبیین می‌شود. خودگردانی مختل و دیگر جهت مندی نیز توانستند در دوگام رغبت به ازدواج را پیش بینی کنند و ۱۲ درصد واریانس مربوط به رغبت به ازدواج به وسیله خودگردانی مختل و دیگر جهت مندی تبیین می‌شود.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون گام به گام ابعاد تمایز یافتگی بر رغبت به ازدواج

P	T	β	SE	B	R ²	R	P	F	MS	DF	SS	متغیر پیش‌شاخص	مدل	متغیر ملاک
۰/۰۰۹	-۲/۶۴	-۰/۳۲۶	۰/۰۴۰	-۰/۱۰۰۶	۰/۰۴۸	۰/۳۲۶	۰/۰۰۹	۶/۹۸	۱۶	۱۱۸	۱۸۸۸/۵۵	رگرسیون واکنش	۱	پایز خورد
۰/۰۰۵	۱/۹۸	۰/۱۹۸	۰/۰۴۱	۰/۰۸۲	۰/۰۷۱	۰/۲۹۴	۰/۰۰۵	۵/۵۴	۸۶/۵۲	۲	۱۳۲/۰۲	باقیمانده عاطفی	۱	نسبت به ازدواج
۰/۰۰۱	۳/۴۵	۰/۳۰۳	۰/۰۷۰	۰/۲۴۲	۰/۰۹۲	۰/۳۰۳	۰/۰۰۱	۱۱/۹۳	۴۷۹/۸۵	۱	۴۷۹/۸۵	رگرسیون باقیمانده	۱	آمادگی و تمایل به ازدواج
۰/۰۱۹	-۳/۳۷	-۰/۲۰۷	۰/۰۵۸	-۰/۱۳۷	۰/۱۳۴	۰/۳۶۵	۰/۰۰۰	۹/۰۱	۳۴۸/۹۴	۲	۶۹۷/۸۹	رگرسیون باقیمانده	۲	ازدواج
۰/۰۰۱	۳/۵۷	۰/۳۱۲	۰/۰۲۲	۰/۰۷۹	۰/۰۹۸	۰/۳۱۲	۰/۰۰۱	۱۲/۷۶	۳۸۷/۰	۱۱۷	۴۵۲۸/۴۳	رگرسیون باقیمانده	۱	موانع ازدواج
۰/۰۰۱	۳/۳۹	۰/۲۹۸	۰/۱۲۳	۰/۰۴۱	۰/۰۸۹	۰/۲۹۸	۰/۰۰۱	۱۱/۴۹	۵۱/۱۹	۱۱۸	۴۳۳/۱۷	رگرسیون باقیمانده	۱	نمره کلی رغبت به ازدواج
									۱۴۲۱/۸۳	۱	۱۴۲۱/۸۳	رگرسیون باقیمانده	۱	ازدواج
									۱۳۳/۶۷	۱۱۸	۱۴۵۹۳/۴۹	باقیمانده		

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که متغیرهای دیگر واکنش‌پذیری عاطفی و گریز عاطفی توانستند در دوگام بازخورد به ازدواج را پیش‌بینی کنند و $0/071$ درصد واریانس مربوط به بازخورد به ازدواج به وسیله این دو متغیر تبیین می‌شود. متغیرهای جایگاه من و گریز عاطفی توانستند در دوگام آمادگی و تمایل به ازدواج را پیش‌بینی کنند و 13 درصد واریانس مربوط به آمادگی و تمایل به ازدواج به وسیله متغیرهای جایگاه من و گریز عاطفی تبیین می‌شود. همچنین نتایج ضریب رگرسیون نشان داد که متغیر جایگاه من توانستند موانع ازدواج و رغبت به ازدواج را پیش‌بینی کنند. $0/098$ درصد واریانس مربوط به متغیر موانع ازدواج و $0/089$ درصد واریانس مربوط به متغیر رغبت به ازدواج به وسیله متغیر جایگاه من تبیین می‌شود. بنابراین بین تمایز یافتگی و رغبت به ازدواج و مولفه‌های آن همبستگی مثبت وجود دارد.

جدول ۴. نتایج آزمون t گروه‌های مستقل برای مقایسه نمرات مردان و زنان در رغبت به ازدواج

P	t	درجه آزادی	مردان		زنان	
			میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)
0/477	-0/714	117	(4/12)16/22	(4/10)16/84	بازخورد نسبت به ازدواج	
0/001	-3/98	117	(5/01)14/67	(6/73)19/27	آمادگی و تمایل به ازدواج	
0/002	-3/17	117	(4/65)11/80	(3/49)21/37	نگرش به پیامدهای ازدواج	
0/001	-3/50	117	(2/42)6/64	(1/84)8/08	موانع ازدواج	
0/000	-4/02	117	(12/12)56/35	(10/47)65/55	نمره کلی رغبت به ازدواج	

نتایج آزمون t گروه‌های مستقل در جدول ۴ نشان می‌دهد که بین دختران و پسران دانشجوی، در متغیرهای آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج و رغبت به ازدواج تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). دختران در این متغیرها نسبت به پسران نمرات بالاتری گرفته‌اند. این در حالی است که بین این دو گروه در متغیر بازخورد نسبت به ازدواج تفاوت معناداری وجود ندارد ($P > 0/05$).

نتیجه‌گیری

ازدواج به عنوان مبنای شکل‌گیری نهاد خانواده، مناسک گذر افراد از جوانی به بزرگسالی و مهم‌ترین واقعه در زندگی فردی، همواره در افکار عمومی جامعه و در تحقیقات علمی و دانشگاهی مورد توجه قرار گرفته است (حفاظی طرهبه، فیروزآبادی، حق شناس، ۱۳۸۵). بر این اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، تمایز یافتگی و رغبت به ازدواج در بین دانشجویان دختر و پسر انجام گرفت.

نتایج آزمون ضریب همبستگی نشان داد که بین متغیرهای قطع ارتباط و طرد، خودگردانی مختل با ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین قطع ارتباط و طرد و بازخورد به ازدواج و همچنین بین دیگر جهت‌مندی و موانع ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین خودگردانی مختل و نمره کلی رغبت به ازدواج همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. بین گوش به زنگی بیش از حد و موانع ازدواج نیز همبستگی منفی معنادار وجود دارد. این یافته‌ها به نوعی با پژوهش‌های خسروی، سیف و عالی شهر (۱۳۸۶)، کلیفتون (۱۹۹۵)، اپشتاین و لیبسون (۱۹۹۲)، فریمن^۱ (۱۹۹۸)، ویلبون، کوریستین، داگ و پونتی‌فراکت، جوردن^۲ (۲۰۰۲)، استلیز^۳ (۲۰۰۴)، همخوان است.

نتایج آزمون ضریب همبستگی همچنین نشان داد که بین واکنش‌پذیری عاطفی و آمیختگی عاطفی با دیگران، از مؤلفه‌های تمایز یافتگی و بازخورد به ازدواج همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بین جایگاه من از مؤلفه‌های تمایز یافتگی و نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج و نمره کلی رغبت به ازدواج همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. این یافته‌ها به نوعی با پژوهش‌های چونگ و گال^۴ (۲۰۰۶)، اسکورون (۲۰۰۰)، اسکورون و فریدلندر^۴ (۱۹۸۸)، اسکورون و دندی^۵ (۲۰۰۴)، کیر و بوون (۱۹۸۸) همخوان است.

در زمینه پیش‌بینی‌پذیری رغبت به ازدواج و مؤلفه‌های آن و از طریق طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، آزمون آماری رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیر دیگر جهت‌مندی توانست بازخورد به ازدواج را پیش‌بینی کند، به طوری که ۱۹ درصد واریانس مربوط به بازخورد به ازدواج به وسیله متغیر دیگر جهت‌مندی تبیین می‌شود. متغیرهای دیگر جهت‌مندی و بریدگی و طرد توانستند در دوگام آمادگی و تمایل به ازدواج را پیش‌بینی کنند و ۲۳ درصد واریانس مربوط به آمادگی و تمایل به ازدواج به وسیله این دو متغیر تبیین می‌شود. متغیرهای بریدگی و طرد و محدودیت‌های مختل توانستند در دوگام نگرش به پیامدهای ازدواج را پیش‌بینی کنند و ۰/۱۹ درصد واریانس مربوط به نگرش به پیامدهای ازدواج به وسیله متغیرهای

1. Freeman

2. Welburn, Coristine, Dagg, Pontefract, & Jordan

3. Stiles

4. Skowron & Friedlander

5. Skowron & Dendy

بریدگی و طرد و محدودیت‌های مختل تبیین می‌شود. همچنین نتایج ضریب رگرسیون نشان داد که خودگردانی مختل توانستند موانع ازدواج را پیش بینی کنند و $0/062$ درصد واریانس مربوط به متغیر موانع ازدواج به وسیله خودگردانی مختل تبیین می‌شود. خودگردانی مختل و دیگر جهت مندی نیز توانستند در دوگام رغبت به ازدواج را پیش بینی کنند و 12 درصد واریانس مربوط به رغبت به ازدواج به وسیله خودگردانی مختل و دیگر جهت مندی تبیین می‌شود. این یافته‌ها به نوعی با پژوهش‌های خسروی، سیف و عالی شهر (۱۳۸۶)، کلیفتون (۱۹۹۵)، اپشتاین و لیسون، هولیستین، هوه^۱ (۱۹۹۲)، فریمن (۱۹۹۸)، ویلبورن و همکاران (۲۰۰۲)، استلیز (۲۰۰۴) همخوان است. در تبیین احتمالی این یافته‌ها می‌توان گفت طرحواره‌های ناسازگار اولیه چیزی غیر از الگوهای هیجانی و شناختی خودآسیب رسان نیستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته و در سیر زندگی تکرار می‌شوند. بنابراین، می‌توان گفت رفتار یک فرد، بخشی از طرح واره محسوب نمی‌شود، بلکه به اعتقاد یانگ، رفتارهای ناسازگار در پاسخ به طرح واره به وجود می‌آید. بنابراین، رفتارها از طرح واره‌ها نشأت می‌گیرند، ولی بخشی از طرح واره‌ها محسوب نمی‌شوند (یانگ، کلسکو و یشار، ۲۰۰۳، ترجمه حمید پور و اندوز، ۱۳۸۶). زمانی که طرح واره ای فعال می‌شود، تبدیل به اتاق فرمان افکار خودآیند منفی می‌گردد و به طور منفی موجب سوگیری در اطلاعات می‌شود. در حقیقت طرح واره‌ها ذخیره می‌شوند تا هنگامی که تحت شرایط خاصی، فعال شوند، یکی از شرایط خاصی که یک فرد در زندگی با آن روبرو است تصمیم‌گیری برای ازدواج است. این تصمیم مستلزم در نظر گرفتن جوانب مختلف از جمله سازگاری با شرایط فرد دیگر، مستقل شدن روانی و عاطفی از والدین، بر عهده گرفتن مسوولیت‌های زندگی، و امثال آن‌ها می‌باشد. بدیهی است که چنین رویدادهایی باعث فعال شدن طرح واره‌های ناسازگار اولیه می‌شود که به لحاظ تحولی ریشه آن‌ها در دوران کودکی است. افراد به دلیل اینکه از این طرح واره‌های ناسازگار خویش ناآگاهند دلایلی مثل ترس مبهم از ازدواج و ترس از آینده خویش دارند و تمایل چندانی در این زمینه از خود نشان نمی‌دهند.

در مورد خودگردانی و دیگر جهت مندی که در این پژوهش توانستند رغبت به ازدواج را پیش بینی کنند می‌توان گفت که افراد در حوزه خودگردانی مختل، توانایی برای جداسدن از خانواده و عملکرد مستقل را ندارند. این توانایی در مقایسه با همسالان سنجیده می‌شود. طرح واره‌های این حوزه، معمولاً در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که اعتماد به نفس کودک را کاهش می‌دهند، گرفتارند و یا بیش از حد از کودک محافظت می‌کنند. چهار طرح واره مربوط به این حوزه عبارتند از: ۱- وابستگی / بی‌کفایتی عملی ۲- آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری ۳- گرفتاری ۴- شکست در پیشرفت. روشن است که چنین افرادی تمایل چندانی به ازدواج نخواهند داشت زیرا لازمه ازدواج استقلال عاطفی، فکری و مالی است که این افراد فاقد آن هستند.

در متغیر دیگر جهت مندی، افرادی که طرح واره‌هایشان در این حوزه قرار می‌گیرند، تمرکز افراطی بر تمایلات، احساسات و پاسخ‌های دیگران دارند به گونه‌ای که نیازهای خودشان را نادیده می‌گیرند. این کار

1. Epsten, Lipson, Holstein & Huh

به منظور دریافت عشق و پذیرش، تداوم ارتباط با دیگران یا اجتناب از انتقام و تلافی صورت می‌گیرد. این طرح واره ها به طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که کودک را با قید و شرط پذیرفته‌اند و کودک برای دستیابی به توجه، عشق و پذیرش دیگران باید جنبه های مهم شخصیت خود را نادیده می‌گرفته است. سه طرح واره در این حوزه شکل می‌گیرد که عبارتند از: ۱- اطاعت ۲- ایثار ۳- تأییدجویی/ جلب توجه. این متغیر از آن رو می‌تواند رغبت به ازدواج را پیش بینی کند که افراد دارای این نوع طرح واره خود را نمی‌توانند جدا از فرامین مراجع قدرت در دوران کودکی خویش تصور کنند و موضع مخالفی با آن‌ها اتخاذ کنند. به همین جهت از تصمیم‌گیری در مورد ازدواج سرباز می‌زنند و آن را بر گردن خانواده و اطرافیان خویش می‌اندازند. و مسئولیت آن را قبول نمی‌کنند و ازدواج را یک امر اجباری از سوی والدین می‌انگارند. به همین جهت تمایل چندانی به آن نشان نمی‌دهند و می‌ترسند انتخابی انجام بدهند که دیگران آن را تایید نکنند.

همچنین در زمینه پیش بینی پذیری رغبت به ازدواج و مؤلفه‌های آن و ابعاد تمایز یافتگی، از طریق آزمون آماری رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیر های دیگر واکنش پذیری عاطفی و گریز عاطفی توانستند در دوگام بازخورد به ازدواج را پیش بینی کنند و $0/071$ درصد واریانس مربوط به بازخورد به ازدواج به وسیله این دو متغیر تبیین می‌شود. متغیر های جایگاه من و گریز عاطفی توانستند در دوگام آمادگی و تمایل به ازدواج را پیش بینی کنند و 13 درصد واریانس مربوط به آمادگی و تمایل به ازدواج به وسیله متغیر های جایگاه من و گریز عاطفی تبیین می‌شود. همچنین نتایج ضریب رگرسیون نشان داد که متغیر جایگاه من توانست موانع ازدواج و رغبت به ازدواج را پیش بینی کند. $0/098$ درصد واریانس مربوط به متغیر موانع ازدواج و $0/089$ درصد واریانس مربوط به متغیر رغبت به ازدواج به وسیله متغیر جایگاه من تبیین می‌شود.

در تبیین احتمالی این یافته‌ها می‌توان گفت "موضع خود" یا جایگاه من نشان‌دهنده احساس واضح از «خود» است و توانایی پیروی منطقی از باورها و عقاید فردی را نشان می‌دهد، در شرایطی که فرد تحت فشارهای اطرافیان است، همچنین نشان می‌دهد، فرد تا چه حد می‌تواند درگیر ارتباط فعال با دیگران باشد، بدون اینکه رابطه‌ای عاطفی برقرار نماید. از بُعد درون روانی، افرادی که به خوبی متمایز شده‌اند، از فرایندهای احساسی شان فاصله‌ی بیشتری دارند که به آن‌ها کمک می‌کند که بر پایه رفتارهایی در قلمرو احساسی و ناخودآگاه، فکر و عمل نکنند. حس نزدیکی و جدایی آن‌ها با دیگران نه مبالغه‌آمیز و نه سازش‌کارانه می‌باشد. یک شخصی که به خوبی متمایز شده است، یک توازنی را بین عملکرد احساسی و عقلانی شان دارا می‌باشند (کر و بوون، ۱۹۸۸، والش، ۱۹۸۹، هرز براون، ۱۹۹۱ به نقل از یوسفی؛ ۱۳۸۹).

نتایج آزمون t گروه‌های مستقل نشان داد که دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای آمادگی و تمایل به ازدواج، نگرش به پیامدهای ازدواج، موانع ازدواج و رغبت به ازدواج تفاوت معنادار وجود دارد. در تبیین احتمالی این یافته‌ها می‌توان گفت در ایران موانع ازدواج برای پسران بیشتر از دختران است مهم‌ترین موانع که به نظر می‌رسد در این زمینه دخیل باشد بیکاری، نداشتن ثبات شغلی، نداشتن بینه مالی کافی و نیافتن یک فرد مناسب با توجه به معیارهایی که دارند و همچنین تاثیر فرهنگ کشور که مرد را مسئول نفقه خانواده می‌داند و انتظاراتی که در این زمینه از مردان می‌رود زمینه را برای بی رغبتی به ازدواج آماده می‌کند.

بر اساس یافته‌های به دست آمده می‌توان پیشنهاد کرد با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و برنامه‌های آموزشی مرتبط برای دانشجویان، ضمن روشن ساختن رابطه طرح واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با رغبت ازدواج، جهت رفع اختلافات موجود در این دو سازه اقدام کرد. از آنجایی که تجارب اولیه لزوماً شخص را به گسترش مشکلات بعدی زندگی محکوم نمی‌کند و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی در هر نقطه‌ای در مسیر رشد، با تجارب سالم تعدیل شده، می‌تواند تغییر کند، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در این زمینه می‌تواند مفید باشد. پژوهش حاضر تنها به بررسی نقش طرح واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی در پیش بینی رغبت به ازدواج در دانشجویان پرداخته است، بنابراین نتایج فقط در جهت شناسایی تأثیر این دو متغیر بر رغبت به ازدواج حائز اهمیت هستند. لذا انجام پژوهش‌هایی که در زمینه متغیرهای دیگری که رغبت به ازدواج را تحت تأثیر قرار می‌دهند، کاملاً مفید و راهگشا است. همچنین برای قضاوت دقیق‌تر پیرامون رابطه طرح واره‌های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با رغبت به ازدواج و همچنین تعمیم نتایج، انجام پژوهش‌های جامع‌تر در نمونه‌های گسترده‌تر سایر جمعیت‌ها، پیشنهاد می‌گردد.

منابع

- اسکیان، پرستو و چنگیزی، فریبرز. (۱۳۸۷). *بررسی رابطه تمایز یافتگی و سبک‌های هویت*. چهارمین سمینار سراسری دانشجویان، دانشگاه علم و صنعت، اردیبهشت، ۲۴-۲۰.
- توکل، محسن. حیدری، علی اصغر (۱۳۷۴). *بررسی موانع، راه‌حلهای ازدواج و شیوه‌های همسرگزینی دانشجویان مجرد دانشگاه علوم پزشکی همدان*. طرح پژوهشی، شورای فرهنگی دانشگاه علوم پزشکی همدان.
- حبیب پور گتایی، کرم و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). *علل افزایش سن ازدواج دختران*. مجله زن در توسعه و سیاست، ۹۱، ۳۴-۷.
- حرازی، محمد علی. حسینی مطلق، محمد و صدریان، محمد رضا. (۱۳۸۰). *بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد پیرامون عوامل مؤثر بر ازدواج*. مجله علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، ۱، ۳۷-۴۳.
- حفاظی طرقله، میترا. فیروزآبادی، علی. حق شناس، حسن (۱۳۸۵). *بررسی ارتباط بین اجزاء عشق و رضایتمندی زوجی*. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دوره شانزدهم، ۵۴، ۹۹-۱۰۹.
- حیدری، محمود. مظاهری، محمد علی. پوراعتماد، حمیدرضا (۱۳۸۹). *ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رغبت به ازدواج*. نسخه دانشجویی (پرساد).
- خسروی، زهرا. سیف، سوسن. عالی، شهریانو (۱۳۸۶). *بررسی رابطه بین نوع فرایند طرح واره ای و نگرش به ازدواج*. پژوهش در سلامت روانشناختی زمستان ۱۳۸۶؛ ۱(۴): ۳۱-۴۰.
- رضانیان، محمد. (۱۳۷۶). *نظر سنجی از جوانان تهرانی درباره موانع و مشکلات ازدواج*. طرح پژوهشی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.

صادقی، رسول؛ قدسی، علی محمد و افشار کهن، جواد. (۱۳۸۶). واکاوی مسأله ازدواج و اعتبار سنجی یک راه حل. فصلنامه پژوهش زنان، ۵(۱)، ۸۳-۱۰۸.

محمودیان، حسین. (۱۳۸۳). سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان. نامه علوم اجتماعی، ۲۴، ۵۳-۲۷.

موحد، مجید و عباسی شوازی، محمد تقی (۱۳۸۵). بررسی رابطه‌ی جامعه پذیری و نگرش دختران به ارزش‌های سنتی و مدرن در زمینه رابط بین شخصی دو جنس در مرحله پیش از ازدواج. فصلنامه مطالعات زنان، ۴(۱)، ۹۹-۶۷.

نوابی نژاد، شکوه. (۱۳۸۳). مشاوره و ازدواج و خانواده درمانی، تهران: انتشارات انجمن ولیاء و مربیان.

یانگ، جی. کلوسکو، ژ. و یشار، م. (۱۳۸۶). طرح واره درمانی. ترجمه حمید پورح. و اندوز، ز. تهران: انتشارات ارجمند (تاریخ انتشار اثر اصلی، ۲۰۰۳).

یوسفی، ناصر. اعتمادی، ع. بهرامی، فاطمه، فاتحی زاده، مریم السادات و بشلیده، کیومرث. (۱۳۸۸). بررسی شاخص‌های روان سنجی پرسشنامه طرح واره های ناسازگار اولیه (EMSS). مجله روانشناسی.

Blair, T. M., Nelson, E. S. & Coleman, P. K. (2001). Deception, power, and self-differentiation in college students' romantic relationships: an exploratory study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(1):57-71

Clifton, J. A. (1995). "The effect of parenting style, attachment, and early maladaptive schema on adult romantic relationship". *Journal of Dissertation, Abstracts International*, 56 (10-B), 57- 91.

Epsten, S., Lipson, A., Holstein, C., & Huh, E. (1992). Irrational reactions to negative outcomes: Evidence for two conceptual systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 328-339. Family functioning. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(3), 303-316.

Freeman, N. (1998). *Constructive thinking and early maladaptive Schemas as predictors of interpersonal adjustment and marital satisfaction*. Unpublished Doctoral dissertation, New York University. in college students romantic relationship: An exploratory study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27, 57-71..

Kerr M. E., & Bowen, M (1988). *Family evaluation*(pp:34-89). New York: Norton.

Klever, Ph. (2009). Goal differentiation effectiveness, emotional maturity, and nuclear family functioning. *Journal of Marital Family Therapy*. 35(3):308-24

Skowron E. A. & Dendy, A. K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood. *Contemporary family therapy*, 26(3), 337-357.

Skowron E. A. & Dendy, A. K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood. *Journal of Contemporary family therapy*, 26(3), 337-357.

Skowron, E., & Friedlander, M. (1998). The differentiation of self inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 235-246.

Skowron E. A. & Platt, L. F. (2005). Differentiation of self and Child Abuse Potential in Young Adulthood. *The Family Journal*, 13(3), 281-290.

Skowron, E. A. & Schmitt T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *Journal of Marital and Family therapy*, 29(2), 209-22.

Skowron, E., & Friedlander, M. (1998). The differentiation of self inventory: Development and initial validation. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 235-246

Skowron, E.A. (2000). The role of differentiation of self in marital adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 229-237

Stiles, O. E. (2004). Early maladaptive schemas and intimacy in young adult's romantic relationships. *Unpublished doctoral Dissertation, Alliant International University*.

Torres. C. (2002). Early Maladaptive schema and cognitive distortion in psychotherapy and narcissism. *Australian National university*.

Welburn, K., Coristine, M., Dagg, P., Pontefract, A., & Jordan, S. (2002). The Schema Questionnaire- Short Form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 26(4), 519-530

Young (1998). The Young Schema Questionnaire: Short Form Available at <http://home.sprynet.com/sprynet/schema/ysqs.htm>.

Young, J.E. (1994). *Cognitive therapy for personality disorders: A Schema focused approach*. Sarasota, Professional resource press.

Zaidi, A. U., & Shuraydi, M. S. (2002). Perceptions of arranged marriages by young Pakistani Muslim women living in a western society. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (4), 495-514.